

Beatrixpark Monumentaal park aan de Zuidas

Het Amsterdamse Beatrixpark heeft al een deel van haar terrein moeten prijsgeven aan de RAI en de oprukkende kantoren van de Zuidas. Om deze ontwikkelingen een halt toe te roepen, is een deel van het park inmiddels tot monument verklaard. Nu is het zaak om het beheer aan deze nieuwe status aan te passen.

Tekst Bert Maes en Frank Warendorf / Beeld Peter Bennink

Het Beatrixpark in het Amsterdamse stadsdeel Zuideramstel opende haar poorten in 1938, het geboortjaar van Koningin Beatrix. Het park werd aangelegd als werkverschaffingsproject. Inmiddels ligt het op een van de meest felbegeerde locaties van Amsterdam. Het park ligt ingeklemd tussen de RAI in het oosten en de kantoren van de Zuidas in het zuiden en westen. Het park heeft dan ook te maken met de continue strijd om dure vierkante meters in dit zakelijke centrum van Amsterdam.

Verloren hectaren

Ten behoeve van voorbereiding van de RAI gingen al enkele hectaren van het oostelijke deel van het Beatrixpark verloren. Vorig jaar is voor het eerst een deel van het park bouwrijp gemaakt ten behoeve van de Zuidas, en het park zal aan dit project nog meer grond kwijtraken.

De bedreigingen vanuit de RAI en de kantoren- en wegenplannen leidden in 1981 tot de oprichting van de Vereniging Vrienden van het Beatrixpark, die zich verzet tegen aantastingen van het park. Deze vereniging heeft zich er sterk voor gemaakt dat naast de genoemde verkleining van het park er in 1994 ook een nieuw deel aan

is toegevoegd: de Natte Vallei. In dit deel van het park is veel aandacht besteed aan een gevarieerd bomenassortiment. Liefhebbers van bijzondere bomen en heesters komen hier aan hun trekken.

Beheerplannen 2004

Om inzicht te krijgen in de gewenste verbeteringen van het Beatrixpark en een visie voor de toekomst vast te leggen hebben stadsdeel Zuideramstel en Projectbureau Zuidas gezamenlijk opdracht gegeven voor een studie naar het wettelijke beheer. In september 2004 verscheen een uitgebreid rapport met plannen voor structuur, beeldkwaliteit en beheer van het park.

Terwijl de inkt van de beheerplannen nog nat was, had de Vereniging Vrienden van het Beatrixpark het initiatief genomen om het park tot een monument te maken. Nog geen jaar nadat de uitgebreide plannen voor beheer en verbetering waren gepresenteerd, werd het oudste deel van het park aangewezen als gemeentelijk monument.

Deze monumentstatus heeft belangrijke consequenties voor de manier waarop het park wordt beheerd. Voor wijzigingen van het park moeten nu vergunningen worden verleend. Daarbij is een goede redengevende omschrijving nodig en die ontbreekt in de plannen uit 2004.

Cultuurhistorische kwaliteiten

De voorstellen gaan vooral over de randen, de entrees en watergangen in het park. Juist hier liggen uitdagingen om de cultuurhistorische kwaliteiten en natuurkwaliteiten te behouden en te benut-

ten. Bestaande oeverbegroeiing en struweel zijn bij uitstek de broedplaatsen voor water- en bosvogels. Belangrijk is ook het beheer van het ouder wordende bomenbestand. In het park komen mede door de aanwezigheid van oudere bomen eekhoorns voor, en drie vleermuissoorten, alle beschermd door de Flora- en Faunawet.

Het wachten is nu op een uitwerking van de plannen uit 2004 waarin rekening is gehouden met de monumentstatus van het park. Dat hoeft overigens geen probleem te zijn. De cultuurhistorische waarde harmonieert over het algemeen goed met de natuurkwaliteiten van het park.

De belevings- en de gebruikswaarde van het Beatrixpark voor de bewoners van stadsdeel Zuideramstel zal er met het ouder worden van park en bomen alleen maar op vooruit gaan.

Woudreuzen

Zo'n 70 jaar na de aanleg hebben veel bomen een aanzienlijke omvang en hoogte bereikt. Moeras-cipressen, populieren en iepen zijn uitgegroeid tot ware woudreuzen. De vochtige en kleihoudende bodem heeft daarbij een handje geholpen. Vooral de Canadapopulieren *Populus canadensis* 'Robusta' zijn giganten met hoogten van 25 tot 30 meter.

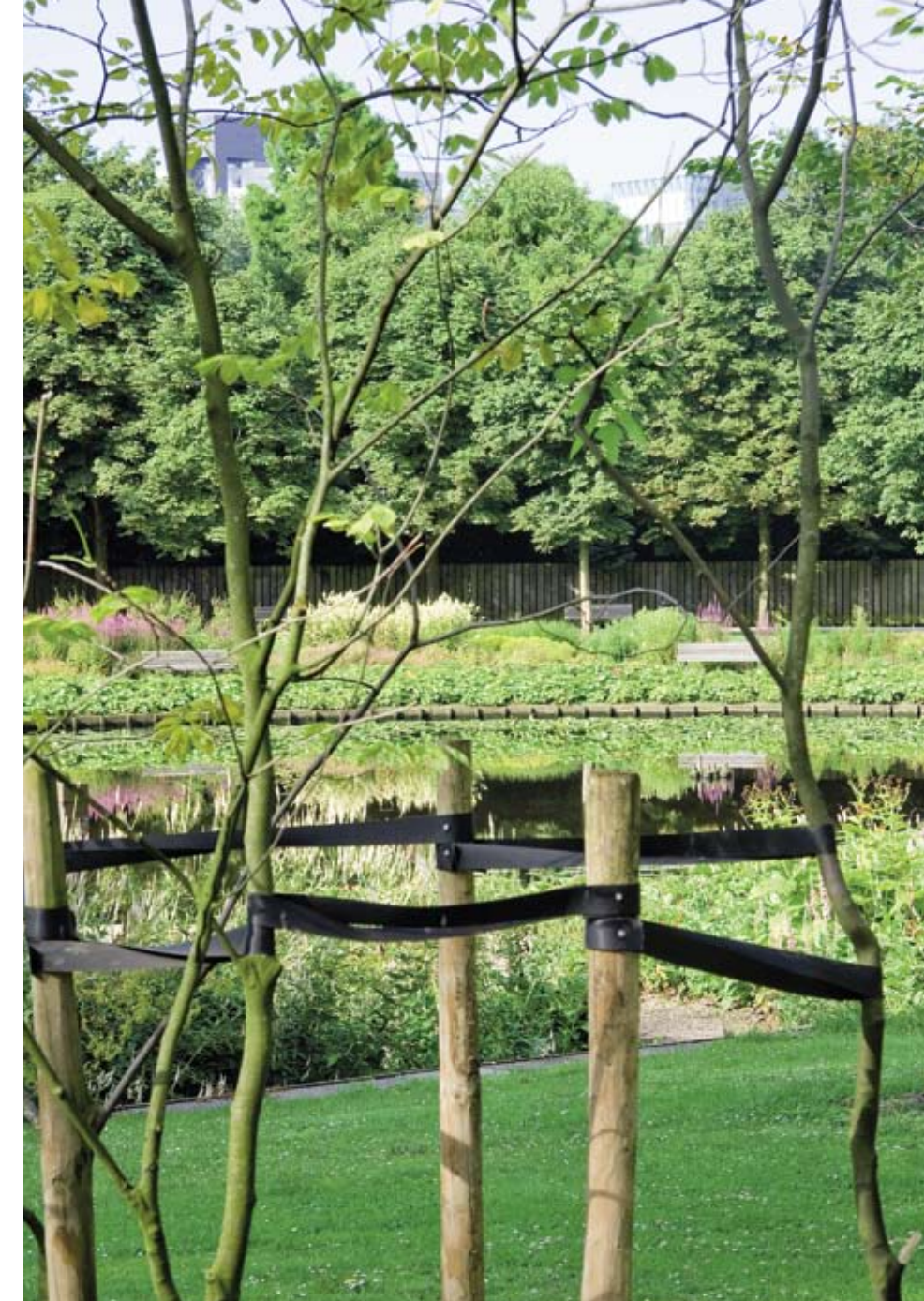
Ofschoon veel bomen uit de aanlegperiode verdwenen zijn, met name in de oorlogstijd, bepaalt een grote groep oudere bomen nog steeds de basis van het park. Ze zijn in het ontwerp veelal in groepen van dezelfde soort bij elkaar gezet: soms als zichtbare groep, soms als onderdeel van boschages vanwege de bedoelde contrastwerking. Op die manier verveelt het park nooit.

Bomensortiment uit de aanlegperiode is met name *Taxus*, Spaanse aak, haagbeuk, Amerikaanse linde, treurbeuk, hemelboom, Japanse honingboom, Canadapopulier (cv. 'Robusta'), moerascipres, *Alnus rugosa*, vleugelnoot en een grote groep Huntingdon iepen (*Ulmus x hollandica* 'Vegeta').

In de heesterlaag staan, vermoedelijk nog uit de begintijd: Pontische rododendron, *Taxus*, *Buxus*, hulst, rode kornoelje, kerspruim, *Clerodendrum* en sneeuwbes. In de loop van de tijd zijn er diverse andere soorten aan toegevoegd. Vooral in 1972, toen het park voor de Floriade gebruikt werd, zijn in de heesterlaag allerlei soorten toegevoegd.

Individuele bomen

De gemeentelijke monumentenstatus van het Beatrixpark richt zich op de parkaanleg, de padenstructuur, waterlopen en boschages. Uitdrukkelijk is vermeld dat individuele bomen niet zijn beschermd. Ook bij groene rijksmonumenten wordt geen enkele individuele boom beschermd. Wel moet bij vervanging van bomen gekozen worden voor het bestaande historische assortiment om het park als monument te behouden. ■

De vastplantenborders rond de vijver werd aangelegd voor de Floriade van 1972.

Ontwerp

Het Beatrixpark is ontworpen door Jacoba Mulder, de eerste vrouwelijke stedenbouwkundige in Nederland. Ze tekende het Beatrixpark in 'verzakelijke romantische stijl', een overgang van de landschaps- naar de zakelijke stijl. Het noordelijke deel van het park heeft bochtig verlopende paden, vijvers,

heuvels en een speelweide. Het zuidelijke deel heeft een meer open karakter en ook de relatie met de bebouwde omgeving is hier nadrukkelijker aanwezig. In 1972 vond de Floriade plaats in het Beatrixpark en het verderop gelegen Amstelpark. Voor deze gelegenheid is het park op een aantal plaatsen

heringericht. Aan de oostkant van het park werd de Artsenijhof aangelegd, een door strakgeschoren *Taxus*-hagen omgeven tuin met medicinale planten. Ook kreeg het park een cirkelvormige vastplantentuin rond een vijver, omgeven door een dubbele rij paardenkastanjes.

Extra foto's en de Vrienden van het Beatrixpark op www.tuinenlandschap.nl